HARAP-ALB AND THE DISCOVERY OF THE SELF

Oana-Lucia SAVA (CSATLOS)
"Petru Maior" University of Târgu-Mureș

Abstract: In our days, we are exposed to all sorts of tests. The way we chose to respond will reveal our temperament. The story of Harap-Alb, is a lecture that reveals the travel of becoming. In the end, the hero will be able to be a king.

Keywords: test, temperament, reveal, becoming, travel, road.

,, Cel care îi cunoaşte pe ceilalţi e învăţat,
Cel care se cunoaşte pe sine e înţelept. "

(Lao Tzu)

Studiile demonstrează că în obţinerea succesului un rol important îl joacă capacitatea de autocunoaştere. De experienţele acumulate poţi fi afectat sau, dimpotrivă, acestea pot constitui cheia succesului, devenind astfel lecţii de viaţă.

O vorbă ne îndeamnă să învăţăm din greşelile înaintaşilor iar Ion Creangă, cu harul cu care a fost înzestrat, reuşeşte să prelucreze mituri populare, creând o operă cu o valoare moralizatoare. Conform definiţiei, basmul este o specie a genului epic în versuri sau în proză, în care realul se împleteşte cu fantasticul şi asistăm la lupta dintre bine şi rău, unde binele, înzestrat cu virtuţi este ajutat de personaje cu puteri supranaturale în lupta împotriva forţelor răului. Finalul reprezintă triumful binelui asupra răului.

Ca orice basm, *Povestea lui Harap-Alb,* respectă anumite trăsături specifice basmului. Cu o structură echilibrată, împărţită în şapte părţi, separate între ele prin formula mediană care se repetă de şase ori: ,, Se cam duc la-împărăţie
Dumnezeu să ne ţie,
Că cuvântul din poveste,
Înainte mult mai este."[1]

Rolul formulei mediane este de a menţine captată atenţia cititorului. Pe lângă aceasta, există formulă iniţială a cărei rol este de a transpune cititorul într-o atmosferă specifică basmului: ,, Amu cică era odată …"[2] şi formulă finală, folosită de autor cu scopul de a readuce cititorul în lumea reală : ,, Şi-a ţinut veselia ani întregi, şi acum mai ţine încă…" .[3]

Criticul literar, Pompiliu Constantinescu considera opera drept o ,, sinteză a basmului românesc"[4] , deoarece reuşeşte să redea întreaga filozofie populară. Deşi este basm, ,, uriaşii răzvrătiţi, în felul lor, au asemănare cu ţăranii din Humuleşti, ei simbolizând caractere şi adevăruri morale sau chiar forţe ale naturii cum sunt: *frigul*- Gerilă; *setea*- Setilă; *foamea*- Flămânzilă. *Binele şi răul* sunt simbolizate de Harap-Alb şi de Spân, iar măsurarea timpului şi a spaţiului: Ochilă- *timpul* şi Păsări- Lăţi- Lungilă- *spaţiul.* De asemenea, ispita pierzaniei

[1] Ion Creangă, *Poveşti, Povestiri, Amintiri ,* Editura Eduard, Constanţa, 2010, p.90
[2] Ibidem, p.79
[3] Ibidem, p.141
[4] Pompiliu Constantinescu în Constanţa Bărboi, *Ion Creangă (Pagini alese, comentarii literare, sinteze, personaje, aprecieri critice, teste de evaluare),* Editura Meteora Press, Bucuresti, s.a., p. 151

BDD-A21879 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:57 UTC)

este reprezentată de Cerb."[5] Acestea, prin adăugarea unor elemente noi precum: ,,dramatizarea acţiunii prin dialog; umanizarea fantasticului- prin comportamentul eroilor, obsrevaţiile psihologice asupra limbajului, mentalitatea gesturilor, comicul, jovialitatea, erudiţia paremiologică"[6] conferă operei calitatea de basm cult.

Cu măiestria lui, Ion Creangă, reuşeşte să creeze un Bildungsroman, o operă a devenirii. Drumul este astfel unul iniţiatic, al formării, în urma căruia personajul principal este pregătit a-şi ocupa locul pe tron la curtea unchiului său.

Expoziţiunea ne prezintă decizia lui Harap-Alb, mezinul craiului, de a-şi încerca norocul după ce fraţii lui mai mari nu au reuşit să treacă de proba întinsă de tatăl lor, test prin care acesta vroia să vadă curajul fiilor săi care trebuiau să ajungă la curtea lui Verde- împărat, fratele său, aflat pe patul de moarte care nu avea decât fete pentru a-i urma la tron. Încă din incipit descoperim un personaj înzestrat cu virtuţi. Astfel se desprind calităţi precum respect, milă, bunătate în momentul în care oferă bani bătrânei ce-l ispiteşte şi-i vorbeşte în parabole. Drept răsplată, îl povăţuieşte să ceară de la tatăl său calul, armele şi hainele cu care a fost mire deoarece cu ele va ajunge acolo unde îşi doreşte. Îl mai învaţă cum să aleagă calul: cel care vine la tava de jăratic şi îl atenţionează că hainele sunt vechi şi ponosite, armele ruginite, apoi, ca orice personaj fantastic, dispare în mod misterios. Supunerea şi ascultarea sunt alte calităţi ale eroului nostru. Aşadar gândindu-se că omul e ,,dator să încerce", îl înduplecă pe tatăl său, cere binecuvântarea şi porneşte la drum. Spre deosebire de fraţii lui mai mari, Harap-Alb, reuşeşte să depăşească testul tatălui său şi înainte de a porni la drum, primeşte câteva poveţe de la acesta: ,, În călătoria ta ai să ai trebuinţă de răi şi de buni, dar să te fereşti de omul roş iar mai ales de cel spân, cât îi putea; să n-ai de-a face cu dânşii că sunt foarte şugubeţi. Şi la toată întâmplarea, calul, tovarăşul tău te-a mai sfătui şi el ce să faci, că de multe primejdii m-a scăpat şi pe mine în tinereţele mele! Na-ţi acum pelea asta de urs că ţi-a prinde bine vreodată".[7]

Eroul nostru porneşte la drum şi ajunge întro pădure- considerată simbol al necunoscutului, misterioasă- unde asistăm la o călătorie labirintică. Apare cifra magică trei prin cele trei călătorii în acelaşi loc şi cele trei întâlniri cu spânul. Şi de această dată respectă sfatul părintesc: ,, cât îi putea" doar că negăsind ieşirea din pădure nu are decât să accepte tovărăşia spânului iar vorbele craiului nu întârzie să se adeverească deoarece, în următorul moment al naraţiunii, intriga, observăm cum, prin vicleşug, acesta i se substituie, obligându-l pe Harap-Alb să-i devină supus.

Desfăşurarea acţiunii evidenţiază un erou aflat în opoziţie spânul. Cinstea este o altă virtute de care Harap-Alb dă dovadă. Acesta îşi respectă în totalitate jurământul, îşi acceptă soarta şi îndeplineşte îndatoririle de slugă încă de la botez după care continuă drumul: ,, Spânul înainte, ca un stăpân, Harap-Alb în urmă, ca o slugă…"[8] până în momentul în care Spânul este ucis de calul năzdrăvan iar fata îl readuce la viaţă. La curtea lui Verde- Împărat deşi îşi joacă amândoi rolurile, fetele împăratului se îndoiesc de relaţia de rudenie cu Spânul, pe care îl consideră rău şi neomenos faţă de Harap-Alb.

Probele la care este supus eroul principal face ca acesta să devină şi un roman de formare. În drumul său, întâlneşte diverse personaje aflate în dificultate de care se milostiveşte, le ajută iar binele făcut îi este răsplătit. Pentru aducerea sălăţilor din Pădurea Ursului şi a capului şi pielii cerbului, din Pădurea Cerbului este ajutat de Sfânta Duminică. În

[5] Constanţa Bărboi, *Ion Creangă (Pagini alese, comentarii literare, sinteze, personaje, aprecieri critice, teste de evaluare)*, Editura Meteora Press, Bucuresti, s.a., p. 151

[6] Ibidem, p.151

[7] Ion Creangă, *Poveşti, Povestiri, Amintiri ,* Editura Eduard, Constanţa, 2010, p.

[8] Ibidem, p.96

BDD-A21879 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:57 UTC)

drumul său către împărăţia lui Roş- Împărat ocoleşte o nuntă de furnici, întâlneşte pe Gerilă, Flămânzilă, Setilă, Ochilă, Păsări- Lăţi- Lungilă. Împreună ajung la curtea lui Roş- Împărat, cel care ,,nu avea milă de om nici cât de câine (…) un om pâclişit şi răutăcios la culme",[9] şi sunt calificaţi ca ,, nişte golani" care au cutezanţa a-i cere fata. Îl supune aşadar la probe pe care le depăşeşte cu succes, fiind ajutat de personajele adjuvante. Fata de împărat îl îndrăgeşte pe Harap-Alb şi la plecare îşi ia cu ea trei smicele de măr dulce şi apă vie.

La întoarcere, Gerilă, Flămînzilă, Setilă, Ochilă şi Păsări-Lăţi-Lungilă îşi iau rămas bun de la eroul nostru. Despărţirea este una inspirată din viaţa ţăranului de zi cu zi: năzdrăvanii se opresc şi spun cu jale ,, - Harap-Alb, mergi sănătos! De-am fost răi, tu ni-i ierta, căci şi răul câteodată prinde bine la ceva".[10]

Răspunsul păstrează acelaşi ton : ,, Harap-Alb le mulţămeşte ş-apoi pleacă liniştit. Fata vesel îi zâmbeşte, luna-n ceriu au asfinţit. Dar în pieptul lor răsare… Ce răsare? Ia un dor; soare mândru, luminos şi în sine arzătoriu ce se naşte din scânteia unui ochiu fremătoriu"![11] Dragostea ce l-a cuprins nu-l lasă să o dea Spânului dar conştiinţa îl îndeamnă să îşi ţină promisiunea.

Punctul culminant surprinde momentul în care, ajungând la împărăţie, fermecat de frumuseţea fetei, Spânul se grăbeşte să o ia de pe cal dar aceasta îl respinge: ,, Lipseşti dinaintea mea, Spânule. Doar n-am venit pentru tine ş-am venit pentru Harap-Alb, căci el este adevăratul nepot al Împăratului Verde".[12] Văzând că a fost dat în vileag şi este respins de fată, se năpusteşte şi retează capul pui Harap-Alb.

Deznodământul reia poveţele craiului şi adevereşte cuvintele acestuia. Astfel calul cel credincios îl pedepseşte pe Spân ridicându-l în înaltul cerului de unde îi dă drumul iar Harap-Alb este readus la viaţă de fata împăratului cu cele trei smice de măr dulce şi stropindu-l cu apă vie.

Basmul se încheie cu primirea binecuvântării şi a împărăţiei de la Verde-împărat iar Harap-Alb şi fata împăratului Roş fac o nuntă ca-n poveşti.

Finalul reprezintă triumful binelui asupra răului. Morala ar fi că binele, înzestrat cu virtuţi este ajutat de personaje cu puteri supranaturale în lupta împotriva răului. Drumul eroului devine unul al transformării, al devenirii, la finalul căruia eroul este capabil a-şi îndeplini menirea.

Poate nu întâmplător autorul apelează la o structură narativă echilibrată pe care o dispune în şapte părţi separate prin formula mediană care se repetă de şase ori. Se observă o alternanţă a cifrelor şapte şi şase unde şapte este simbolul binelui iar şase al răului. La fel există o alternanţă Harap-Alb – Spânul. Rolul răului este aici de a evidenţia calităţile binelui.

Prima parte surprinde proba curajului aplicată celor trei fii ai împăratului. Doar unul reuşeşte să treacă proba ceea ce arată ca doar unul este menit a deveni împărat. A doua parte relatează întâlnirea cu Spânul, substituirea şi sosirea la curtea lui Verde-împărat. Partea a treia relatează episodul în care Harap- Alb aduce sălăţile din Grădina Ursului şi capul şi pielea Cerbului înstelat. A cincea parte coincide cu plecarea spre împăratul Roş şi întâlnirea cu cei cele cinci personaje cu puteri supranaturale: Setilă, Gerilă, Flămânzilă, Ochilă şi Păsări-Lăţi-Lungilă. Partea a şasea arată probele pe care le depăşeşte eroul nostru la curtea împăratului Roş, cucerirea fetei şi întoarcerea la curtea lui împăratului Verde. A şaptea şi ultima parte coincide cu momentul în care Harap-Alb, reîntors la curtea împăratului Verde este răsplătit pregătit să-şi ocupe locul la curtea împăratului. Dar mai are nevoie de ajutor în sensul că fata împăratului care este îndrăgostită de el, îl demască pe Spân iar calul cel năzdrăvan îl

[9] Ibidem, p.118
[10] Ibidem, p.138
[11] Ibidem, p.139
[12] Ibidem, p.140

BDD-A21879 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:57 UTC)

pedepseşte, ucigându-l. Cele trei smice de măr dulce şi apa vie care îl readuc la viaţă pe erou pot fi asemănate cu un nou început. Renaşterea ar putea fi interpretată ca o trecere de la o etapă existenţială la alta. Călătoria de la curtea împăratului Verde la curtea împăratului Roş şi înapoi poate fi asemănată cu călătoria odiseică. Asemeni tânărului Ulise, Harap-Alb este supus unor încercări, respectă nişte principii morale, este ajutat de forţe superioare şi se întoarce în locul pe care este menit să îl cârmuiască.

Rătăcirea prin pădure – spaţiu al confuziei, simbol al misterului – şi cele trei întâlniri cu Spânul pot fi asemuite cu tentaţiile, ispitele la care suntem supuşi. În ciuda sfatului părintesc cădem pradă acestora şi apoi încercăm să restabilim situaţia. Până să realizăm, o schimbare se produce in comportamentul nostru iar noi suntem capabili a ne urma scopurile, idealurile.

Nu întâmplător George Călinescu îl pune sub semnul ţărăniei inteligente. Cu măiestria lui, creatorul lui Harap-Alb preia mituri pe care le adaptează spaţiului şi timpului în care trăieşte. ,,Creangă e un om deştept, luminat cu puţine cărţi şi păstrând doar o slavă exagerată pentru cei învăţaţi. Creangă e un şiret patriarhal ca şi Neculce, care şi acela vorbeşte de << firea lui cea proastă >>, deşi o crede deşteaptă".[13] Victor Drujin crede despre basmul cult *Povestea lui Harap-Alb* că acesta reprezintă ,, momentul de apogeu al creaţiei artistice a lui Ion Creangă, deoarece dovedeşte o bogăţie şi o diversitate stilistică deosebite dar este creaţie experimentală şi datorită realismului fantastic şi viziunii epice originale."[14]

Trăind în mijlocul sătenilor, reuşeşte să redea detaliat fapte şi locuri: ,, Şi ajungând la izvor, odată începe a be hâlpav la apă rece; şi mai be câte un răstimp, şi mai boncăluieşte, şi iar mai be, până ce nu mai poate. După aceea începe a-şi arunca ţărână după cap, ca buhaiul, şi apoi, scurmând de trei ori cu piciorul în pământ, se tologeşte jos pe pajişte, acolo pe loc, mai rumegă el cât mai rumegă, şi pe urmă se aşterne pe somn, şi unde nu începe a mâna porii la jir…"[15], de asemenea limbajul este bogat în proverbe şi zicători sau vorbe de duh culese din înţelepciunea populară: ,, este învederat că Creangă adună în scrierile lui mult vocabular ţărănesc, dar mai cu seamă proverbe, zicători care alcătuiesc aşa-zisele lui <<ţărănii>>. Însă acestea singure nu pot face o literatură. Dacă socotim pe Creangă folclorist, atunci sunt culegeri de ţărănii mult mai bogate. Despre Creangă se repetă mereu banalităţile şcolare ştiute: puterea de a crea tipuri vii, arta cu care mânuieşte limba, puritatea vocabularului aproape cu desăvârşire lipsit de neologisme, stilul multiplu, natural şi plastic, cu propoziţii şi fraze armonioase şi ritmate atât de perfect potrivit cu subiectul şi celelalte."[16] Vocabularul lui este foarte bogat astfel pentru a descrie calul cu aspect degradat foloseşte o gamă variată de sinonime precum: ,, răpciugă", ,,slăbătură", ,,gloagă", ,,smârţog" etc. Se observă caracterul oral prin prezenţa onomatopeelor, dramatizarea acţiunii, folosirea expresiilor narative, a întrebărilor şi exclamărilor, citarea unor fragmente rimate şi ritmate.

Libertatea actului creator dă naştere unei capodopere. ,, Relativa independenţă a artei provine, în orice caz, dintr-o dependenţă bivalentă: ideile autorului pot corecta observaţii culese din viaţă şi, invers, logica vieţii îl poate susţine în depăşirea imperfectei sale logici proprii. Ambele eliberări parţiale au loc în cadrul unui amplu determinism, pe care

[13] George Călinescu în Const. Ciopraga, *Între Ulyse şi Don Quijote,* Editura Junimea, Iaşi, 1978, p.260
[14] Victor Drujin, *Istoria literaturii naţionale,* Editura Andreas, Bucureşti, 2010, p.221

[15] Ion Creangă, *Poveşti, Povestiri, Amintiri ,* Editura Eduard, Constanţa, 2010, p.

[16] George Călinescu, *Ion Creangă,* Editura Minerva, Bucureşti, 1978, p. 262

BDD-A21879 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:57 UTC)

esteticianul e dator să-l determine."[17] Astfel ia naştere un personaj înzestrat cu virtuţi care porneşte într-o călătorie ce se dovedeşte a fi una formatoare deoarece, la finalul acesteia, eroul este pregătit a păşi întro nouă etapă din viaţă.

BIBLIOGRAFIE:

Ion Creangă, *Poveşti, Povestiri, Amintiri ,* Editura Eduard, Constanţa, 2010

BIBLIOGRAFIE CRITICĂ:

1. Constanţa Bărboi, *Ion Creangă (Pagini alese, comentarii literare, sinteze, personaje, aprecieri critice, teste de evaluare)*, Editura Meteora Press, Bucuresti, s.a.
2. Const. Ciopraga, *Între Ulyse şi Don Quijote,* Editura Junimea, Iaşi, 1978
3. George Călinescu, *Ion Creangă,* Editura Minerva, Bucureşti, 1978,
4.Ion Ianoşi în *Creaţie şi ideaţie,* Editura Minerva, Bucureşti, 1971,
5. Victor Drujin, *Istoria literaturii naţionale,* Editura Andreas, Bucureşti, 2010

[17] Ion Ianoşi în *Creaţie şi ideaţie,* Editura Minerva, Bucureşti, 1971, p. 31

BDD-A21879 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:57 UTC)